

BIČ KAO BORILAČKO ORUŽJE

Istinski stručnjaci za borbu s bičem danas se mogu nabrojati na prste jedne ruke

Jedan od osnovnih udaraca je takozvani “šamar“, udarac koji se vrši pod pravim kutom prema udarnoj površini i duž istog puta vraća se vrh biča nazad. Drugi udarac tzv. “šamar s odgodom“ smatra se jednim od osnovnih i najučinkovitijih u borbi



David “Sensei”
Stainko,
prof. kineziologije

NEMOGUĆE JE precizno reći kada se i gdje po prvi puta u ljudskoj povijesti pojavio bič kao oruđe, kao i kada se to oruđe počelo primjenjivati kao borilačko oružje. Porijeklo ovog oružja mnogi povjesničari širom svijeta još uvijek utvrđuju. Ipak, svi se slažu sa činjenicom da je bič kao oružje vrlo staro, kao i da je možda jedno od prvih oružja u povijesti čovječanstva. Povijest biča ima nekoliko tisućljeća. Tijekom tog vremena učestalo su se mijenjali izgled, područje primjene i materijali od kojih je izrađen. Izgled biča u svakodnevnom životu izuzetno je teško pratiti.

Bič je bio vrlo popularan u antičko doba

Bič kao oruđe pastira, pružao je nezamjenjivu pomoć ljudima prilikom ispaše stada. Tijekom udarca može se razviti nadzvučna brzina, pa vrh biča čini prilično glasan prasak koji plaši stoku. Pastiri ga koriste za kontrolu kretanja stada. Pomoću biča stoka se nije morala više udarati, dovoljno je bilo da čuje pucanj biča u zraku pa da se pokori gospodarevoj naredbi. Stočarima i danas bič pomaže u okupljanju stada. Pomoću biča pripitomljeni su divlji konji, bivoli, deve, a posle i tigrovi, lavovi, slonovi. Bič je postao vrlo popularan među stepskim narodima.

Tako su ga kao oruđe, a ubrzo i kao oružje, po prvi puta nomadski narodi Azije počeli koristiti mnogo prije naše ere, ponekad mu dajući gotovo čarobna svojstva. U legendama i pričama nomadskih naroda, bič se učestalo spominje. Poznato je da su se mnogobrojna tatarsko-mongolska plemena vješto koristila bičem kao oružjem. Primjera radi, možemo navesti



podatak da su već u drugom stoljeću prije Krista u čestim ratnim sukobima Kinezi upoznali snagu biča iz Kirgistana. Osim nomadskih naroda, stanovnici drevne Asirije također su aktivno koristili bič. Bič je tako postao obvezni atribut ratnika - konjanika. Ubrzo se njegova primjena proširila i na druge zemlje, u Africi i Europi, a zatim i širom svijeta.

Bič je bio vrlo popularan u antičko doba. Neki od najranijih spomena biča mogu se naći u djelima rimskih povjesničara Herodota, Pompeja Troga i Poliena, koji su ispričali kako su Skiti (iranska plemena), koji su se vraćali kući nakon dužeg ratovanja, bili prisiljeni boriti se za vlast protiv robova ali i članova obitelji, a pobjedu su ostvarili uz pomoć znanja korištenja biča.

Bičevanje za održavanje discipline

U starom Rimu bičevanje je bila posebna kazna koja se u početku primjenjivala isključivo na ratne zarobljenike i



robove. Kasnije se u rimskim legijama često koristilo bičevanje kako bi se održala disciplina. Osim toga, bič je imao vjerski značaj i bio je atribut drevnih rimskih bogova. Rimski vojskovođe ukrašavali su njime svoja bojna kola za vrijeme proslava vojnih pobjeda. Jedan od najvećih osvajača u povijesti i najčuveniji među barbarskim vođama, a koji se brlo vješto služio bičem, bio je Atila vladar Huna (vladao od 434. do 453.). Nakon što je razorio grad Akvileju 453. i poharao sjevernu Italiju te se sukobio s vojskom Rimskog carstva, dobio je nadimak "Bič božji".

Drevne egipatske freske prikazuju ljude s bičevima u rukama, stari Egipćani su kažnjavali svoje robove bičevanjem, stari sačuvani spisi grčkih povjesničara prenose nam zanimljive činjenice o korištenju biča. Grci su, primjećujući kako se Skiti vješto služe bičem, upravo njih angažirali da održavaju red na ulicama. Tako je prema potrebi nekoliko Skita s bičevima moglo vješto otjerati gomile ljudi s ulica grčkih gradova. Drevni Skiti su bič nazivali - danu ili don, što je bio starinski naziv za rijeku, dok su Stari Grci za bič koristili naziv - mastigo ili mastix.

Perzijski vladar Kserks I. Veliki koji je vladao od 486. do 465. prije Krista, ljutit jer mu je uzburkano more potopilo drvene mostove, dao je bičevati more kod Helesponta s 300 udarača. Drevni Perzijanci su za bič koristili naziv chabouk ili chabuk. Bič kao oružje, kao i kažnjavanje bičevanjem, spominje se i u Bibliji. Rimski vojnici su bičevali Isusa. Drevni Rimljani su bič kao udaračko oružje nazivali latinskim nazivom - flagrum ili flagelum.

Flagrum je bio posebno napravljen bič s kojim se udarcima mogla otkidati koža i meso s nesretnog kažnjenika. Rimski bič sastojao se od kraće drške s dvije ili tri trake od goveđe kože ili običnih konopaca. Trake nisu bile naročito dugačke pa je bilo potrebno prići relativno blizu žrtve, za razliku od bičeva za životinje koji su znatno duži. Ono što je izdvajalo rimski flagrum od ostalih bičeva bili su međutim metalni dodaci "čvorovi" na krajevima i duž kožnih traka. Ovakvi dodaci pravljene su od metala, obično bronce, cinka ili gvožđa, a ponekad i od kosti, i postavljali su se na određenim razmacima duž biča. Ovakva kazna se obično primjenjivala nad kriminalcima, robovima, ratnim zarobljenicima ali i nad političkim i vjerskim protivnicima. Bičevanjem su iznuđivana razna priznanja okrivljenih.

Vjerski zakoni

U britanskoj vojsci započeli su s kažnjavanjem mornara bičevanjem u vrijeme bitke za Waterloo. Najčešće su koristili varijantu višeslojnog biča s nekoliko traka, naziva cat o' nine tails. Oficiri su vjerovali da će samo velikom disciplinom i strahom od neizvršavanja oficirskih naredbi zadržati mornare u spremnosti i pokornosti naredbama. Za takve potrebe vojnih oficira, kasnije je nastao oblik kratkog biča-štapu koji se jednostavno nazivao military whip. I danas u mnogim zemljama svijeta bičevanje se provodi kao redovna kazna. Najčešće zbog kršenja nekih od vjerskih zakona.

Iz povijesti se zna da su i Romi kao nomadski narod bili posebno poznati po svojoj borbenoj upotrebi biča. Među turskim narodima, konjička natjecanja s upotrebom bičeva bila su popularna zabava. U Kirgistanu su sve do 20 stoljeća

prakticirali konjička natjecanja u kojima su se protivnici borili bičem, s ciljem da jedni druge izbace iz sedla. Danas se u Poljskoj kao dio folkloru u mjestu Siuda Baba održavaju borbe bičem.

Nakon otkrića Amerike, pastirski bič migrirao je na razna mjesta gdje se i dalje koristio za predviđenu svrhu, a s njime su došli i razni drugi oblici bičeva koji su služili kao borilačko oružje. Bič kao borilačko oružje vrlo se brzo udomaćio i počeo primjenjivati u cijeloj Americi; od Aljaske na sjeveru do Argentine na jugu. Također, bič se kao borilačko oružje vrlo brzo proširio prostorima Australije. Spomenut ćemo neke od najpoznatijih oblika bičeva koji su svoju primjenu imali kao oruđe ali i kao borilačko oružje.

Najpoznatiji bičevi

Svakako jedan od poznatijih pastirskih bičeva je stockwhips (ili stock whips), ponegdje i naziva bullwhips koji se koristio u Australiji. Bič takvog tipa je bio do tri metra dugačak, dok je bullwhips bio i do pet metara. Svojim znanjem upotrebe takvog biča posebno se istaknuo Australac Steve Jefferys. U Australiji je još poznat i drafting whip ili cattle drafter. Za njegovu primjenu, kao i zamisao takvog oblika biča zaslužan je George Wolnough poznatiji pod imenom "Tenterfield Saddler". Također, poznat je i oblik biča naziva bullock, koji su koristili australski goniči stoke (bullocky).

Na području Kanade koristila se varijanta stockwhip biča naziva rose, koja se po nekim neslužbenim podacima pojavila 1880. godine. Upotrebom i znanjem rukovanja takvim bičem proslavio se američki farmer Jack Liao. Jedna varijanta takvog biča počela se koristiti početkom 20. stoljeća u okolici Ontarija pod nazivom raman. Svojim znanjem rukovanja i upotrebom stockwhip biča proslavili su se kauboji u Floridi. Osim navedenih tipova bičeva, u upotrebi su još bili i bičevi dužine do 1,5 metra, kao što su signalwhips koji je još poznat i pod nazivom snakewhips. U Montani i Wyomingu koristili su varijantu nešto dužeg snakewhips biča, dužine i do 3,5 metra, pod nazivom blacksnakes.

Svakako treba spomenuti i kraći oblik biča dužine oko 50 cm, koji su koristili jahači širom svijeta, a poznat je pod nazivom horse whips ili riding whips. Takav oblik biča u Engleskoj je poznat pod nazivom crop. Slična varijanta nešto dužeg i laganijeg biča upotrebljava se i



Kozaci

U Rusiji se upotreba biča posebno javila u vrijeme Prve ruske revolucije 1905. godine, u kojoj su sudjelovali i Kozaci koji su se posebno istaknuli upotrebom biča nagayka. Naziv biča potječe iz drevne arijske riječi "naga", što znači zmija. Nekada su se koristile dvije vrste biča, jedan kraći naziva kuban (najčešće oko 1,5 metra) te nešto duži don (dužine do dva m), dok se danas uglavnom koristi samo jedna varijanta i to malo dužeg modernijeg biča (od dva do dva i pol metra). Kozaci su vjerovali da vlasnik biča posjeduje posebnu moć. Bič su koristili i kao čarobni predmet pomoću kojega su obilježavali žetvu u želji da povećaju plodnost polja.

u Indiji pod nazivom sjambok ili litupa. Treba spomenuti i varijante biča koje su se koristile za vožnju raznih kola i kočija, kao što je buggy whip. Jedan od najpoznatijih proizvođača takvih bičeva nalazi se u Westfieldu u Massachusettsu.

Nazivi

U raznim europskim zemljama naziv za bič je drugačiji; u Engleskoj se koristi naziv whip, u Njemačkoj peitsche, u Francuskoj fouet, u Italiji frusta, a u Španjolskoj latigo. U Njemačkoj, kao i u pojedinim pokrajinama Italije, Švicarske, Austrije, Slovenije, Hrvatske, Srbije, Poljske te Mađarske, za duži i teži bič koristi se naziv karbatsche ili korbatsch.

U Africi su poznati razni tipovi bičeva pod nazivima koji uglavnom potječu od perzijskog naziva za bič chabouk ili

chabuk kao što su cambuk u središnjoj Africi ili sambok u južnoj Africi.

Osnovna tehnika upotrebe biča

Glavne komponente biča su njegova drška, tijelo biča tj. dugi remen i kraj biča koji se najčešće naziva pletenica ili trepavica. Tijelo biča se sastoji od tankih kožnih traka koje su međusobno čvrsto isprepletene i sužavaju se do kraja biča, na koji je pričvršćen uski pojas, na koji se vezuje pletenica, najčešće od konjske dlake ili sintetike. Drška običnog pastirskog biča je često bila izrađivana od čvršćeg i elastičnijeg drveta (hrast, bukva, grab, ebonit), oko kojeg su pletene pruge od kože. Za pletenje biča najčešće se koristila navlažena sirova goveđa koža kao jedna od najtrajnijih.

Za pletenje biča potrebno je obično koristiti osam kožnih traka, ali za "ojačane" tj. čvršće, teže i snažnije bičeve potrebno je 10, 12 pa ponekad čak i 14 kožnih traka. Najstarija tehnika pletenja biča je tzv. zmija. Bič, pleten po ovoj metodi nalikuje zmijskim ljuskama. Bič koji se sastoji od više kožnih traka bit će bolji ali ga je teže isplesti. Najčešće metode pletenja biča su "serpentine", "šahovnica" i "lignje". Riječ je o isprepletenim tankim kožnim trakama u prsten s tzv. jezgrom ili bez jezgre.

Bič u srednjem vijeku

Najveću popularnost u vojsci bič dobiva u srednjem vijeku kada je svaki jahač u Europi imao bič. Izvanrednu vještinu u korištenju biča u srednjovjekovnoj Europi pokazali su Nijemci, Švicarci, Španjolci, Talijani, Grci, Francuzi, Rusi, Poljaci, a u borbi s bičem posebno su se istaknuli Hrvati i Mađari u 30-godišnjem ratu. U srednjovjekovnoj Kini mnogi su pojedinci koristili svoje duge pletenice kao bič, tkajući u njih željezne kuglice.

Bič za bolju plodnost

Mnogi drevni narodi vjerovali su da se blagim udarcem biča može doprinijeti boljoj plodnosti kod žena i muškaraca. Stepski narodi običavali su se družiti za vrijeme raznih svetkovina u prijateljskim borbama s bičem, naziva "Gola borba". U spomen na tu tradiciju kao i na velikog mongolskog vojskovođu Genghis Khana u mjestu Tsonjin Boldog u Mongoliji, podignut je spomenik Genghis Khana sa zlatnim bičem u ruci.

Ukoliko bi koža bila previše tvrda za pletenje trebalo ju je dodatno omekšati gaženjem. Za izradu najkvalitetnijih bičeva korišteni su razni dijelovi životinja. Za dršku biča u Europi, korišten je spolni organ bika, dok je u sjevernoj Africi korišten ud afričkih bivola a ponegdje i nosoroga. Sasušen spolni organ, zajedno s mokraćnim kanalom bio je dovoljno dug, elastičan i žilav tako da je jamčio dugotrajnu upotrebu kao i kvalitetu biča. U Australiji su često osim goveđe kože za izradu biča koristili i kožu od klokana.

Na kraju biča je isprepletana pletenica od konjske dlake ili od sintetike za čiji su kraj često bili pričvršćeni neki metalni dodaci kao na primjer, čahura metka, neki naoštreni metalni predmeti, neka naoštrena kost ili metalne (čelične) kuglice. Zahvaljujući tom dodatku sam udarac bičem je nešto brži, snažniji i svakako opasniji. Prednosti takvog biča su jači te razorniji udarac, zbog čega se takav bič koristi isključivo za lov ili borbu. Glavni nedostatak takvoga biča je određeni nedostatak fleksibilnosti. Obične pletenice ispadaju fleksibilne, ali je njihov udarac puno slabiji. Zbog toga se često taj nedostatak kompenzira sa malom težinom (malom kuglicom) u vrhu pletenice.

Bič na čijem su kraju, u pletenici (trepavici) umotani tj. pričvršćeni neki metalni dodaci vrlo često na svom kraju ima i komad tkanine (trakice) najčešće svjetlije boje. Trakice se stavljaju kako bi korisnik biča vidio gdje pojedini udarac biča završava.

Udarci bičem uz glasan prasak su za gledatelje koji to promatraju vrlo atraktivni. Takvi udarci bičem se nazivaju whipcracker, ili pojednostavljeno cracking ili cracked. No, takvi udarci bičem u borilačkim vještinama tj. u samoj borbi bičem nemaju neku posebnu svrhu. Danas se u mnogim zemljama svijeta može pronaći mnogo osoba koje su vješte u udarcima biča uz prasak.

Bič u borbi može se držati u boljoj ruci, ali je tada njegova učinkovitost znatno manja. Bič se drži u boljoj ruci samo onda kada se goni stoka, upravlja kočijom, kroti životinje ili izvodi neki udarac uz prasak. U borbi se drži u slabijoj ruci tj. dešnjaci ga drže u lijevoj ruci, dok se u desnoj (boljoj) ruci drži neko drugo oružje. U boljoj ruci se drži jedino lančani bič - qilinbian, koji se koristi kao

Lančani bič

Kao svojevrsni odgovor na mongolski, tatarski, te posebno kozački bič, u Kini je oko 1900. godine izmišljen bič od lanca tj. bič od devet povezanih lančanih dijelova, tzv. lančani bič. Najčešće dug oko dva metra, poznatiji pod nazivom qilinbian ili jiujielbian (od 1,5 do 2 kg) bio je zamišljen upravo za borilačke vještine. Lančani bič se i danas često koristi u mnogim demonstracijama kineskih borilačkih vještina, a isti je poznat ljubiteljima borilačkih vještina širom svijeta.

Osim u Kini, lančani bič je postao posebno popularan u SAD-u, u drugoj polovici 20 stoljeća. U Indiji su za borilačke vještine osmislili dugačke i savitljive mačeve koji su služili poput biča, naziva urumi ili chutual surul patal.

pojedinačno oružje i ne kombinira se kao oružje u paru s drugim oružjem, a što mu je i osnovna manjkavost u usporedbi s drugim bičevima. Uz pomoć biča, moguće je nanijeti snažan udarac (rijetko fatalan) koji može dobro uzdrmati i iznenaditi neprijatelja. Uzevši u obzir da se u tehnici borbe s bičem može izvesti oko desetak različitih udaraca, sama osnovna tehnika se svodi na svega nekoliko udaraca.

Jedan od osnovnih udaraca je takozvani "šamar", udarac koji se vrši pod pravim kutom prema udarnoj površini i duž istog puta vraća se vrh biča nazad.

Drugi udarac tzv. "šamar s odgodom" smatra se jednim od osnovnih i najučinkovitijih u borbi. Takvim udarcem ne samo da udarite - ošamarite protivnika nego i oštro povučete bič natrag kako biste vrhom biča razbili ili razderali udarnu površinu. Kod udarca s valovima bič pri zamahu čini valove.

Udarac s povratkom je zamah bičem u kojem se u posljednjoj fazi udara rame ne opterećuje kako bi se vratio vrh biča - pletenica, a ruka ostaje ispred. Svrha takvog udarca je da se vrh biča - pletenica omota oko protivnikove ruke, noge ili oružja.

Bič spada u kategoriju mekog te dugačkog oružja, a kao borilačko oružje još od davnina koristio se u kombinaciji s drugim oružjem, uglavnom kraćim i tvrdim. Možemo navesti nekoliko kraćih oružja s kojima se bič odlično kombinira, a to su: kraći štap, sablja, mačeta, buzdovan, kraća bojna sjekira, bodež i slično. U takvoj kombinaciji udarcem biča se protivniku skreće pažnja da brani mjesto udarca tj. svoju jaču stranu (desnu) te tako nesvjesno otvori prostor da mu se zada udarac kraćim oružjem po njegovoj nedovoljno zaštićenoj slabijoj strani.

Onaj borac koji je naoružan bičem i nekim kraćim oružjem predstavlja za svakoga vrlo opasnu prijetnju, od koje se i najvještiji majstori borilačkih vještina teško mogu obraniti. Bičem je moguće izvesti napade spoticanja, kao i razoružavanja neprijatelja. Kako bi osoba potpuno izbjegla napad udarcem biča treba posjedovati ogromnu spretnost. Upravo iz tog razloga neki majstori borilačkih vještina, kao i pojedini povjesničari, bič često neopravdano svrstavaju u kategoriju egzotičnog oružja.

Bič i danas plijeni pažnjom u rukama filmskih junaka kao što su Indiana Jones, Catwoman ili Zoro. Istinskih znalaca i stručnjaka za borbu s bičem danas je u svijetu iznimno malo i gotovo da se mogu nabrojati na prste jedne ruke. ■

